УДК 336.717:336.763:355.01(477)
DOI: 10.60022/3(6)-5S

Сорока Ростислав Степанович
кандидат економічних наук
доцент кафедри обліку, фінансів та готельно-ресторанної справи
Національний лісотехнічний університет України, Україна
Soroka Rostyslav
Candidate of Economic Sciences
Associate Professor of the Department of Accounting, Finance and Hotel and Restaurant Business
National Forestry University of Ukraine, Ukraine
ORCID: 0000-0001-5630-8846

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Анотація. *У статті розкрито економічну сутність інвестиційної діяльності банків та визначено їх роль як інституційних інвесторів на ринку капіталу. Проаналізовано динаміку активів банківської системи, кредитного портфеля та вкладень у цінні папери у 2020-2025 рр. Встановлено, що в умовах воєнного стану відбулося суттєве зростання обсягів інвестиційної діяльності банків та зміна структури їх активних операцій. Доведено, що вкладення у цінні папери стали одним із ключових напрямів розміщення банківських ресурсів і в окремі роки перевищували обсяги кредитування клієнтів.*

Виявлено основні проблеми розвитку інвестиційної діяльності банків, серед яких висока концентрація вкладень у державні цінні папери, недостатній розвиток корпоративного сегмента фондового ринку, ефект витіснення кредитування реального сектору економіки та збереження значних воєнних ризиків.

Обґрунтовано перспективні напрями підвищення ефективності інвестиційної діяльності банків, які передбачають диверсифікацію інвестиційних портфелів, розвиток ринку корпоративних цінних паперів, залучення іноземних інвесторів та активізацію цифровізації ринку капіталу.

Ключові слова: *банківська система, фондовий ринок, інвестиційна діяльність банків, ринок капіталу, цінні папери, фінансова нестабільність.*

INVESTMENT ACTIVITY OF BANKS IN THE UKRAINIAN STOCK MARKET UNDER MARTIAL LAW AND CONDITIONS OF FINANCIAL INSTABILITY

Abstract. *The article investigates the peculiarities of banks' investment activity in the Ukrainian stock market under martial law and conditions of financial instability. The relevance of the study is determined by the transformation of the banking sector caused by large-scale military aggression, changes in macroeconomic conditions, increased financial risks, and the growing need for financing public expenditures through domestic borrowing instruments.*

The theoretical foundations of banks' investment activity are examined, and the role of commercial banks as institutional investors in the capital market is substantiated. The study analyzes the dynamics of banking system assets, loan portfolios, investments in securities, and government bonds. Based on statistical data from the National Bank of Ukraine, the Ministry of Finance of Ukraine, and the National Securities and Stock Market Commission, it is established that the volume of banks' investments in securities increased significantly during the analyzed period and became one of the key directions of asset allocation. The research proves that under martial law the investment component of banks' active operations strengthened considerably, while investments in securities in certain years exceeded the volume of lending to customers.

Special attention is paid to the participation of banks in the domestic government bond market. The findings indicate that banks have become the largest group of investors in domestic government bonds and

© Автор(и). Ця стаття знаходиться у відкритому доступі та розповсюджується відповідно до умов ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

play a crucial role in financing the state budget deficit.

The study identifies the main problems affecting the development of banks' investment activity, including excessive concentration of investments in government securities, insufficient development of the corporate segment of the stock market, crowding out of lending to the real sector of the economy, and limited participation of foreign investors. The paper substantiates prospective directions for improving the efficiency of banks' investment activity, such as diversification of investment portfolios, development of the corporate securities market, attraction of foreign capital, enhancement of market infrastructure, and further digitalization of financial services.

Keywords: *banking system, stock market, banks' investment activity, capital market, securities, financial instability.*

Постановка проблеми. Банківська система відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності держави, акумулюванні та перерозподілі фінансових ресурсів, підтриманні інвестиційної активності та розвитку національної економіки. Одним із важливих напрямів діяльності банків є здійснення операцій на ринку капіталу, що дозволяє ефективно розміщувати ресурси, управляти ризиками та забезпечувати необхідний рівень ліквідності.

Фондовий ринок є невід'ємним елементом сучасної фінансової системи, оскільки забезпечує мобілізацію інвестиційних ресурсів та створює умови для фінансування державних і корпоративних потреб. У цьому процесі банки виступають не лише фінансовими посередниками, але й важливими інституційними інвесторами, які здійснюють операції з різними видами цінних паперів.

В умовах воєнного стану та фінансової нестабільності роль інвестиційної діяльності банків суттєво зросла. Зміна макроекономічних умов, посилення ризиків та необхідність забезпечення фінансової стійкості держави зумовили трансформацію механізмів функціонування банківського сектору та ринку капіталу. У таких умовах особливого значення набуває дослідження тенденцій розвитку інвестиційної діяльності банків, оцінка змін у структурі їх активів та визначення перспектив подальшого розвитку банківського інвестування.

Актуальність теми зумовлена необхідністю поглибленого вивчення особливостей функціонування банків на фондовому ринку України в умовах воєнного стану, оцінки впливу сучасних економічних викликів на інвестиційну політику банків та обґрунтування напрямів підвищення ефективності їх інвестиційної діяльності в процесі післявоєнного відновлення економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняних та зарубіжних дослідженнях питання ролі банків на фондовому ринку і динаміки їх інвестиційної діяльності розглядалися здебільшого до 2021 року або без урахування впливу війни. Зокрема, С. Черкасова аналізує регулювання банківських операцій з цінними паперами, підкреслюючи ризики концентрації ОВДП у портфелі [1]. Л. Жердецька оцінює ефективність інвестиційних операцій банків на фондовому ринку до війни [2]. В. Рисін і С. Папірник досліджують трансформацію ролі банків на ринку державного боргу у попередні роки [3]. Однак усі ці праці акцентують увагу на традиційних напрямах банківського інвестування (кредити, державні облігації, корпоративні інструменти) і практично не аналізують унікальну ситуацію 2022-2025 рр.

Окремої уваги заслуговує дослідження Р. Сороки, У. Новак та В. Мандрика [4], у якому військові облігації розглядаються як важливий інструмент фондового ринку України в умовах воєнного стану. Автори здійснили аналіз інвестиційної привабливості військових облігацій, дослідили структуру їх власників та обґрунтували їх значення для забезпечення фінансової стійкості держави. Водночас основний акцент дослідження зосереджений на характеристиці військових облігацій як інструменту державних запозичень, тоді як питання трансформації інвестиційної діяльності банків та зміни структури їх активних операцій у довоєнний і воєнний періоди залишаються недостатньо розкритими.

Міжнародні організації також відзначають зміни у фінансуванні української економіки. Звіт МВФ (IMF) констатує, що банки стрімко наростили портфелі ОВДП в умовах дефіциту бюджету, що компенсувалося внутрішніми запозиченнями [5]. Світовий банк зазначає високий ризик домінування державних боргових інструментів в банківських портфелях у воєнний період [6]. Проте ці огляди не надають детальної кількісної аналітики з погляду порівняння до- та воєнних показників.

Виходячи з цього, аналіз літератури показує, що незважаючи на окремі згадки про роль ОВДП та військових облігацій, істотні зміни у поведінці банків у період воєнного стану залишаються недостатньо висвітленими. Наявна фахова література підкреслює лише загальні тенденції, що банки концентрують активи в безпечні інструменти [7-10], але не розкриває механізми і масштаби цієї концентрації під час війни. Враховуючи переведення банків на нові режими роботи та істотні макроекономічні виклики 2022-2025 рр., існує нагальна потреба в порівняльному аналізі статистичних даних за 2020-2021

та за 2022-2025 рр., щоб виявити зміни у структурі портфелів банків і з'ясувати їх наслідки. Також недостатньо розкритими залишаються питання структурної трансформації банківських активів під впливом війни, зростання частки державних цінних паперів у портфелях банків, зміни співвідношення між кредитною та інвестиційною діяльністю, а також посилення ролі державних банків у фінансуванні внутрішнього державного боргу.Саме цим аспектам і присвячено дане дослідження.

Метою статті є дослідження сучасного стану, динаміки та структурних змін інвестиційної діяльності банків на фондовому ринку України в умовах воєнного стану та фінансової нестабільності, а також обґрунтування напрямів підвищення її ефективності.

Виклад основного матеріалу. Інвестиційна діяльність банків є важливою складовою функціонування фінансової системи та одним із напрямів розміщення банківських ресурсів. На відміну від кредитних операцій, які передбачають надання коштів позичальникам на визначений строк, інвестиційна діяльність пов'язана з придбанням фінансових інструментів з метою отримання доходу, збереження ліквідності, диверсифікації активів і підтримання фінансової стійкості банківської установи.

Особливість банківських інвестицій полягає в тому, що банки одночасно повинні забезпечувати стабільність власної діяльності, виконання нормативів регулятора та захист інтересів вкладників (рис. 1).

Рис. 1. Основні цілі інвестиційної діяльності банків
Джерело: сформовано автором

Банки є одними з найактивніших учасників фондового ринку України, оскільки поєднують функції інвесторів, емітентів та професійних посередників. Операції банків із цінними паперами здійснюються відповідно до Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», Закону України «Про банки і банківську діяльність», нормативно-правових актів Національного банку України та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [11-12].

Залежно від економічної мети операції банків із цінними паперами доцільно поділяти на три основні групи: інвестиційні, емісійні та посередницькі.

Інвестиційні операції становлять основу діяльності банків на фондовому ринку. Вони передбачають придбання цінних паперів за рахунок власних або залучених ресурсів з метою отримання доходу у вигляді процентів, дивідендів або курсової різниці. Найбільшу частку в інвестиційних портфелях українських банків традиційно займають державні цінні папери, насамперед ОВДП.

Емісійні операції пов'язані із залученням фінансових ресурсів шляхом випуску власних цінних паперів. Банки можуть здійснювати емісію акцій для збільшення статутного капіталу або випускати облігації для залучення додаткових коштів на фінансовому ринку.

Посередницькі операції забезпечують функціонування інфраструктури фондового ринку. У цьому випадку банк виступає брокером, дилером, депозитарною установою або андеррайтером під час розміщення цінних паперів.

Продовження таблиці 2

Функціонування банківської системи України упродовж 2020-2025 рр. відбувалося в умовах значних макроекономічних та геополітичних викликів. Якщо у 2020-2021 рр. розвиток банківського сектору визначався переважно наслідками пандемії COVID-19 та поступовим відновленням економічної активності, то починаючи з 2022 р. ключовим фактором впливу став повномасштабний воєнний конфлікт. У цих умовах банки були змушені адаптувати структуру своїх активів до підвищеного рівня ризиків та невизначеності.

Аналіз статистичних даних Національного банку України свідчить про суттєве зростання сукупних активів банківської системи (табл. 1). Так, якщо у 2020 р. обсяг активів банків становив 1 822,8 млрд грн, то станом на початок 2025 р. цей показник досяг 4 000,7 млрд грн. Таким чином, за досліджуваний період активи банківської системи збільшилися більш ніж у 2,2 раза.

Таблиця 1

Динаміка активів, кредитів та вкладень банків у цінні папери, млрд грн

Рік	Активи	Кредити клієнтам	ЦП і депозитні сертифікати	ОВДП
2020	1 822,8	960,6	791,4	588,3
2021	2 053,2	1 065,3	829,9	605,2
2022	2 351,7	1 036,2	1 022,7	532,7
2023	2 945,0	1 024,7	1 466,5	734,5
2024	3 414,9	1 138,0	1 693,0	990,8
2025	4 000,7	1 220,3	2 010,2	1 036,3

Джерело: складено автором за даними [13-14]

Одночасно спостерігалися значні структурні зміни в розміщенні ресурсів банків. Традиційно основним напрямом активних операцій банків виступає кредитування клієнтів. Проте в умовах воєнного стану та зростання кредитних ризиків банки дедалі активніше переорієнтовували ресурси на вкладення у фінансові інструменти, насамперед державні цінні папери.

У 2020 р. обсяг кредитів, наданих клієнтам, становив 960,6 млрд грн, а вкладення в цінні папери та депозитні сертифікати НБУ - 791,4 млрд грн. На той момент кредити залишалися домінуючим елементом активних операцій банків. Проте вже у 2022 р. співвідношення практично зрівнялося: кредитний портфель становив 1 036,2 млрд грн, тоді як вкладення у цінні папери досягли 1 022,7 млрд грн.

Починаючи з 2023 р. інвестиційна діяльність банків стала переважати над кредитною. Так, у 2023 р. обсяг вкладень у цінні папери та депозитні сертифікати становив 1 466,5 млрд грн, що перевищувало кредитний портфель на 441,8 млрд грн. У 2024 р. розрив збільшився до 555 млрд грн, а у 2025 р. - майже до 790 млрд грн.

Особливо помітним є зростання вкладень банків у державні облігації внутрішньої державної позики. Якщо у 2020 р. портфель ОВДП у банківській системі становив 588,3 млрд грн, то у 2025 р. він досяг 1 036,3 млрд грн. Зростання більш ніж на 76 % свідчить про посилення ролі державних боргових інструментів у структурі активних операцій банків [15-16].

Для більш глибокої оцінки тенденцій доцільно проаналізувати частку цінних паперів у загальному обсязі активів банківської системи. У 2020 р. цей показник становив 43,4 %, у 2021 р. - 40,4 %, тоді як у 2023-2025 рр. він стабільно перевищував 49 %. Станом на початок 2025 р. частка цінних паперів досягла 50,2 % сукупних активів банківської системи.

Не менш показовим є співвідношення вкладень у цінні папери до кредитного портфеля. Якщо у 2020 р. на кожні 100 грн кредитів припадало 82,4 грн вкладень у цінні папери, то у 2025 р. цей показник зріс до 164,7 грн. Таким чином, вкладення банків у цінні папери стали перевищувати кредитний портфель майже в 1,7 раза.

Отримані результати свідчать про трансформацію моделі активних операцій банків України у воєнний період. Повномасштабне військове вторгнення російської федерації у 2022 році стало одним із найпотужніших шоків для фінансової системи України за весь період незалежності. Воєнний стан суттєво змінив умови функціонування банківського сектору, структуру активів банків, напрями розміщення ресурсів та підходи до управління фінансовими ризиками. В умовах високої невизначеності, погіршення фінансового стану значної частини позичальників та зростання кредитних ризиків банки були змушені переглянути власні інвестиційні стратегії та пріоритети діяльності.

До початку повномасштабної війни основними напрямами активних операцій банків виступали кредитування суб'єктів підприємництва та населення, а також інвестування в цінні папери. При цьому

кредитна діяльність залишалася домінуючим джерелом формування доходів банківської системи. Однак після 2022 року ситуація суттєво змінилася. Погіршення економічної кон'юнктури, зниження ділової активності та підвищення ризику неповернення кредитів зумовили скорочення попиту на банківське кредитування та посилення вимог банків до потенційних позичальників.

За таких умов банки почали активніше використовувати інструменти фондового ринку для розміщення вільної ліквідності. Найбільш привабливим фінансовим інструментом стали облігації внутрішньої державної позики, які характеризуються високим рівнем надійності, гарантованим державою доходом та можливістю швидкого використання для управління ліквідністю.

Суттєвий вплив на інвестиційну діяльність банків справила також необхідність фінансування значного дефіциту державного бюджету. У воєнний період внутрішній ринок державних запозичень став одним із ключових джерел фінансового забезпечення оборонних та соціальних видатків держави. У результаті банки поступово перетворилися на головних інвесторів на ринку державних боргових цінних паперів.

Крім безпосереднього придбання ОВДП, важливим чинником активізації попиту банків на державні цінні папери стали зміни монетарної політики Національного банку України. Регулятор розширив можливості використання окремих випусків ОВДП для покриття обов'язкових резервів банків, що додатково підвищило інвестиційну привабливість таких інструментів. Унаслідок цього державні цінні папери почали виконувати не лише інвестиційну функцію, але й функцію управління ліквідністю банківської системи.

Водночас трансформація структури активів банків супроводжувалася певними негативними наслідками для розвитку фондового ринку. В умовах зростання вкладень у державні боргові інструменти зменшилася активність банків щодо інвестування у корпоративні цінні папери. Це призвело до подальшого звуження корпоративного сегмента фондового ринку та посилення залежності фінансової системи від державних запозичень [16].

З огляду на це інвестиційну діяльність банків на сучасному етапі доцільно розглядати як комплексну систему операцій із фінансовими інструментами, спрямовану не лише на отримання прибутку та забезпечення ліквідності банківських установ, а й на підтримання функціонування економіки та фінансової системи держави в умовах воєнних викликів.

Основні напрями трансформації інвестиційної діяльності банків у період воєнного стану узагальнено на рис. 2. Таким чином, воєнний стан створив передумови для суттєвої трансформації інвестиційної діяльності банків та зміни підходів до формування структури активів. Зростання рівня ризиків, необхідність підтримання ліквідності та посилення потреб держави у фінансових ресурсах вплинули на поведінку банків як учасників фондового ринку.

Рис. 2. Трансформація інвестиційної діяльності банків під впливом воєнного стану
Джерело: сформовано автором

Одним із найбільш показових наслідків воєнного стану для банківської системи України стала зміна структури активних операцій банків. Якщо у довоєнний період основним напрямом розміщення ресурсів виступало кредитування економіки, то після початку повномасштабної війни спостерігається поступове зміщення акцентів у бік інвестиційної діяльності, насамперед вкладень у державні цінні папери.

Для оцінки масштабів таких змін доцільно здійснити порівняння середніх показників банківської системи у довоєнному (2020-2021 рр.) та воєнному (2022-2025 рр.) періодах (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльна характеристика інвестиційної та кредитної діяльності банків України у довоєнний та воєнний періоди

Показник	2020-2021 рр.	2022-2025 рр.	Відхилення, %
Середній обсяг активів банків, млрд грн	1 938,0	3 178,1	+64,0
Середній обсяг кредитів клієнтам, млрд грн	1 013,0	1 104,8	+9,1
Середній обсяг вкладень у цінні папери, млрд грн	810,6	1 548,1	+91,0
Середній обсяг вкладень в ОВДП, млрд грн	596,8	823,6	+38,0
Частка цінних паперів в активах, %	41,9	48,3	+6,4 в.п.
Співвідношення «цінні папери/кредити», %	80,0	138,8	+58,8 в.п.

Джерело: складено автором за даними [13-14]

Наведені розрахунки демонструють суттєву зміну пріоритетів банківської діяльності після початку повномасштабної війни. У той час як середній обсяг кредитного портфеля банків у воєнний період збільшився лише на 9,1 %, вкладення у цінні папери зросли на 91,0 %. Таким чином, темпи зростання інвестиційної діяльності майже в десять разів перевищували темпи нарощування кредитних операцій.

Особливо показовим є співвідношення між кредитним портфелем та вкладеннями у цінні папери. У 2020-2021 рр. на кожні 100 грн виданих кредитів припадало близько 80 грн вкладень у цінні папери. Натомість у 2022-2025 рр. цей показник зріс майже до 139 грн. Фактично інвестиційна складова активів банків почала переважати над кредитною.

Значне збільшення інвестиційних вкладень пояснюється комплексом взаємопов'язаних факторів. По-перше, в умовах воєнного стану суттєво зріс кредитний ризик, що обмежило можливості банків щодо активного кредитування бізнесу та населення. По-друге, збільшення дефіциту державного бюджету потребувало залучення значних внутрішніх фінансових ресурсів через механізм випуску ОВДП. По-третє, державні цінні папери стали одним із найбільш надійних фінансових інструментів для розміщення вільної ліквідності банків.

Поряд із цим суттєвий вплив мала й монетарна політика Національного банку України. Підвищення облікової ставки та розширення можливостей використання окремих випусків ОВДП для покриття обов'язкових резервів підвищили інвестиційну привабливість державних боргових інструментів для банківського сектору.

Отримані результати свідчать про формування нової моделі активних операцій банківської системи України. Якщо у довоєнний період ключовим джерелом доходів та основною функцією банків залишалося кредитне посередництво, то в умовах воєнного стану значно посилилася роль інвестиційної діяльності. При цьому центральне місце в структурі інвестиційних вкладень зайняли державні цінні папери.

Проведений аналіз підтверджує висунуту гіпотезу щодо трансформації інвестиційної поведінки банків у період воєнного стану. Банківська система стала одним із ключових інвесторів на ринку державних цінних паперів та важливим механізмом фінансування державного бюджету (табл. 3). Водночас подальше зростання концентрації активів у державних боргових інструментах може стримувати розвиток кредитування реального сектору економіки, що потребує врахування під час формування післявоєнної фінансової політики.

Таблиця 3

Структура власників ОВДП в Україні станом на 01.01.2026

Категорія власників	Обсяг ОВДП, млн грн	Частка, %
Банки	936 963,8	47,7
НБУ	664 521,6	33,8
Юридичні особи	212 236,4	10,8

Продовження таблиці 3

Фізичні особи	112 020,9	5,7
Страхові компанії	23 640,9	1,2
Нерезиденти	15 897,5	0,8
Територіальні громади	472,3	0,02
Усього	1 965 753,5	100,0

Джерело: складено автором за даними [15-16]

Наведені дані свідчать про подальше посилення ролі банківського сектору на внутрішньому ринку державних запозичень. На початку 2026 року банки вже контролювали майже 48 % ринку ОВДП, тоді як НБУ - близько 34 %. Тобто сукупно банківська система та НБУ акумулювали понад 81 % усіх державних облігацій, що перебували в обігу. Станом на 01.01.2026 банки володіли портфелем ОВДП у розмірі 936,96 млрд грн, що становило 47,7 % усіх державних облігацій, які перебували в обігу. Таким чином, банки залишаються найбільшою категорією інвесторів на ринку державних цінних паперів України.

Порівняно з даними 2024 року частка банків у структурі власників ОВДП зросла з приблизно 43 % до майже 48 %, що свідчить про подальше зміцнення їх позицій як основних кредиторів держави. Водночас частка Національного банку України становила 33,8 %, а сукупна частка юридичних і фізичних осіб - лише 16,5 %. Така структура підтверджує високу залежність внутрішнього ринку державного боргу від банківської системи.

Отримані результати свідчать, що в умовах воєнного стану банки виконують не лише класичну функцію фінансових посередників, а й важливу макроекономічну функцію забезпечення фінансування державного бюджету. Саме через механізм придбання ОВДП банківська система стала одним із ключових джерел мобілізації внутрішніх фінансових ресурсів для покриття дефіциту бюджету та фінансування оборонних потреб держави.

Разом із позитивними наслідками така тенденція формує і певні ризики. Концентрація майже половини всіх ОВДП у власності банків може призводити до подальшого перерозподілу ресурсів із кредитного сектору до державних боргових інструментів. У результаті виникає ефект витіснення приватних інвестицій, коли банки надають перевагу менш ризиковим державним цінним паперам замість кредитування підприємств реального сектору економіки.

З огляду на це одним із ключових викликів післявоєнного відновлення економіки стане поступова трансформація інвестиційної політики банків від переважного фінансування державного боргу до активізації кредитування бізнесу та розширення участі у корпоративному сегменті фондового ринку. Така трансформація є необхідною умовою забезпечення довгострокового економічного зростання та розвитку ринку капіталу України.

Висновки. Проведений аналіз засвідчив, що інвестиційна діяльність банків України у 2020-2025 рр. характеризувалася суттєвими структурними змінами та зростанням ролі державних цінних паперів у формуванні активів банківської системи. Незважаючи на позитивний вплив таких процесів на забезпечення фінансової стабільності держави в умовах воєнного стану, сучасний стан розвитку інвестиційної діяльності банків супроводжується низкою системних проблем.

Першою проблемою є надмірна концентрація інвестиційних портфелів банків у державних боргових інструментах. Результати проведеного дослідження показали, що станом на початок 2026 року банки володіли майже половиною всіх ОВДП, які перебували в обігу. Така концентрація свідчить про високу залежність інвестиційної діяльності банків від державної боргової політики та обмежує можливості диверсифікації фінансових активів.

Другою проблемою є недостатній розвиток корпоративного сегмента фондового ринку. Незважаючи на окремі позитивні тенденції, більшість операцій на організованих ринках капіталу припадає саме на державні облігації. Низька ліквідність корпоративних цінних паперів, обмежена кількість активних емітентів та високий рівень ризиків стримують участь банків у фінансуванні підприємств через механізми фондового ринку.

Третьою проблемою виступає ефект витіснення кредитування реального сектору економіки. Зростання прибутковості та надійності державних цінних паперів створює стимули для переорієнтації банківських ресурсів із кредитування підприємств на придбання ОВДП. У довгостроковій перспективі така тенденція може негативно впливати на інвестиційну активність суб'єктів господарювання та темпи економічного відновлення.

Четвертою проблемою є збереження високого рівня воєнних та макроекономічних ризиків. Воєнний стан, інфляційні процеси, валютні коливання та невизначеність щодо термінів завершення

війни суттєво ускладнюють процес формування довгострокових інвестиційних стратегій банків.

П'ятою проблемою залишається недостатній рівень залучення іноземних інвесторів до українського ринку капіталу. Частка нерезидентів у структурі власників ОВДП залишається незначною, що обмежує можливості диверсифікації джерел фінансування державного боргу та розвитку ринку капіталу загалом.

Попри наявні проблеми, банківський сектор України має значний потенціал для розвитку інвестиційної діяльності після завершення активної фази воєнних дій та стабілізації економічного середовища.

Однією з ключових передумов розвитку стане післявоєнне відновлення економіки України. Реалізація масштабних інфраструктурних проєктів, модернізація виробничих потужностей та відбудова пошкоджених об'єктів потребуватимуть значних обсягів фінансових ресурсів. У таких умовах банки можуть відігравати важливу роль не лише як кредитори, а й як інституційні інвестори на ринку капіталу.

Перспективним напрямом є розвиток корпоративного сегмента фондового ринку. Розширення практики випуску корпоративних облігацій та інших фінансових інструментів створить додаткові можливості для диверсифікації інвестиційних портфелів банків та підвищення ефективності розміщення ресурсів.

Важливим чинником розвитку може стати поступова інтеграція фінансового ринку України до європейського економічного простору. Гармонізація законодавства з нормами Європейського Союзу сприятиме підвищенню прозорості ринку капіталу, розширенню інвестиційних можливостей та залученню іноземного капіталу.

Окремі перспективи пов'язані з цифровізацією фінансового сектору. Використання сучасних фінансових технологій, електронних торговельних платформ та цифрових інструментів управління активами сприятиме підвищенню ефективності інвестиційної діяльності банків та розвитку ринку капіталу.

Водночас подальший розвиток ринку державних облігацій має супроводжуватися поступовим відновленням корпоративного сегмента ринку капіталу та диверсифікацією інвестиційних інструментів.

З метою підвищення ефективності інвестиційної діяльності банків на фондовому ринку України доцільно реалізувати комплекс взаємопов'язаних заходів.

По-перше, необхідно стимулювати диверсифікацію інвестиційних портфелів банків шляхом розвитку корпоративного сегмента ринку капіталу та розширення переліку фінансових інструментів.

По-друге, доцільно створити додаткові механізми підтримки ринку корпоративних облігацій, зокрема шляхом удосконалення процедур емісії, підвищення рівня захисту інвесторів та розвитку рейтингової інфраструктури.

По-третє, важливим напрямом є активізація залучення іноземних інвесторів через підвищення прозорості фондового ринку, удосконалення механізмів захисту прав власності та забезпечення макрофінансової стабільності.

По-четверте, доцільним є розширення використання сучасних цифрових технологій у сфері інвестиційної діяльності банків, що сприятиме зниженню трансакційних витрат та підвищенню доступності фінансових інструментів.

По-п'яте, необхідно забезпечити поступовий баланс між фінансуванням державного боргу та кредитуванням реального сектору економіки, що дозволить мінімізувати ефект витіснення приватних інвестицій і створити передумови для сталого економічного розвитку.

Отже, результати дослідження підтверджують, що в умовах воєнного стану відбулася суттєва трансформація інвестиційної діяльності банків України, яка проявилася у переорієнтації ресурсів на державні цінні папери та посиленні ролі банківської системи у фінансуванні державних потреб. Подальший розвиток ринку капіталу та відновлення економіки України потребуватимуть поступового переходу до більш диверсифікованої моделі інвестиційної діяльності банків, орієнтованої на підтримку економічного зростання та післявоєнної відбудови держави.

Література

1. Черкасова С.В. Регулювання діяльності банків на вітчизняному ринку цінних паперів. Економіка та суспільство. 2023. №52. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-93 (дата звернення: 08.04.2026).

2. Жердецька Л.В. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності банків України на фондовому ринку. Науковий вісник Одеського національного економічного університету: зб. наук. праць. Одеса: Одеський національний економічний університет. 2021. № 9-10 (286-287). С. 11-17. DOI:10.32680/2409-9260-2021-9-10-286-287-11-17 (дата звернення: 08.04.2026).

3. Рисін В., Папірник С. Трансформація ролі банків на ринку державних боргових цінних

паперів. Економіка та суспільство. 2022. № 44. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-6 (дата звернення: 08.04.2026).

4. Сорока Р., Новак У., Мандрик В. Військові облігації як інструмент фондового ринку України: інвестиційна привабливість, структура власників і вплив на фінансову стійкість держави. Успіхи і досягнення у науці. 2026. №4(26). С. 1773-1794. DOI: 10.52058/3041-1254-2026-4(26)-1773-1794 (дата звернення: 08.04.2026).

5. International Monetary Fund. Ukraine: Sixth Review Under the Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility. IMF Staff Country Reports. 2024. Vol. 2024. No. 366. URL: https://www.imf.org/en/publications/cr/issues/2024/12/20/ukraine-sixth-review-under-the-extended-arrangement-under-the-extended-fund-facility-559954 (дата звернення: 27.05.2026).

6. World Bank. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released. Washington, DC: World Bank Group, 2026. URL: https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2026/02/23/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released (дата звернення: 27.05.2026).

7. Борисова Л.Є., Мамуненко М.С. Сучасні напрями розвитку вітчизняних банківських операцій з цінними паперами. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». 2021. № 2-1 (103), С. 35-41. https://doi.org/10.37734/2409-6873-2021-2-6 (дата звернення: 09.04.2026).

8. Жураховська Л. Інвестиційна стратегія банківського сектора в умовах нестабільності фінансових ринків. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice. 2023. № 5(52), С. 25-39. https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4152 (дата звернення: 09.04.2026).

9. Рудевська В., Боярко І., Щербина А., Коблик І., Пономарьова О. Вплив ліквідності банківської системи України на обсяги кредитування та інвестування в державні цінні папери в умовах війни. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice. 2024. № 1(54), С. 37-50. https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.54.2024.4283 (дата звернення: 09.04.2026).

10. Примостка Л.О., Примостка О.О. Ризик-орієнтоване управління банком. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice. 2019. № 2(29), С. 66-72. https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i29.172224 (дата звернення: 09.04.2026).

11. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text (дата звернення: 09.04.2026).

12. Про банки і банківську діяльність: Закон України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text (дата звернення: 09.04.2026).

13. Основні показники діяльності банків України. Національний банк України (НБУ). URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision (дата звернення: 09.04.2026).

14. Національний банк України. Ринок капіталів. URL: https://bank.gov.ua/ua/markets/ovdp (дата звернення: 09.04.2026).

15. ОВДП. Міністерство фінансів України. https://mof.gov.ua/uk/ovdp (дата звернення: 09.04.2026).

16. Річні звіти НКЦПФР за 2020-2025 роки. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: https://www.nssmc.gov.ua/about-us/annual-reports/ (дата звернення: 09.04.2026).

References

1. Cherkasova S. V. (2023) Rehuliuvannia diialnosti bankiv na vitchyznianomu rynku tsinnykh paperiv [Regulation of banks' activity in the domestic securities market]. Ekonomika ta suspilstvo, No. 52. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-93 (accessed April 8, 2026).

2. Zherdetska L. V. (2021) Otsinka efektyvnosti investytsiinoi diialnosti bankiv Ukrainy na fondovomu rynku [Assessment of the efficiency of investment activity of Ukrainian banks in the stock market]. Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu, No. 9-10 (286-287), pp. 11-17. DOI: https://doi.org/10.32680/2409-9260-2021-9-10-286-287-11-17 (accessed April 8, 2026).

3. Rysin V., Papirnyk S. (2022) Transformatsiia roli bankiv na rynku derzhavnykh borhovykh tsinnykh paperiv [Transformation of the role of banks in the market of government debt securities]. Ekonomika ta suspilstvo, No. 44. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-6 (accessed April 8, 2026).

4. Soroka R., Novak U., Mandryk V. (2026) Viiskovi oblihatsii yak instrument fondovoho rynku Ukrainy: investytsiina pryvablyvist, struktura vlasnykiv i vplyv na finansovu stiikist derzhavy [Military bonds as an instrument of the Ukrainian stock market: investment attractiveness, ownership structure and impact on the financial stability of the state]. Uspikhy i dosiahnennia u nautsi, No. 4(26), pp. 1773-1794. DOI: https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-4(26)-1773-1794 (accessed April 8, 2026).

5. International Monetary Fund. (2024) Ukraine: Sixth Review Under the Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility. IMF Staff Country Reports, vol. 2024, No. 366. Available at: https://www.imf.org/en/publications/cr/issues/2024/12/20/ukraine-sixth-review-under-the-extended-arrangement-under-

the-extended-fund-facility-559954 (accessed May 27, 2026).

6. World Bank. (2026) Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released. Washington, DC: World Bank Group. Available at: https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2026/02/23/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released (accessed May 27, 2026).

7. Borysova L. Ye., Mamunenko M. S. (2021) Suchasni napriamy rozvytku vitchyznianykh bankivskykh operatsii z tsinnymy paperamy [Current directions of development of domestic banking operations with securities]. Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriia "Ekonomichni nauky", No. 2-1(103), pp. 35-41. DOI: https://doi.org/10.37734/2409-6873-2021-2-6 (accessed April 9, 2026).

8. Zhurakhovska L. (2023) Investytsiina stratehiia bankivskoho sektora v umovakh nestabilnosti finansovykh rynkiv [Investment strategy of the banking sector under financial market instability]. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice, No. 5(52), pp. 25-39. DOI: https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4152 (accessed April 9, 2026).

9. Rudevska V., Boiarko I., Shcherbyna A., Koblyk I., Ponomarova O. (2024) Vplyv likvidnosti bankivskoi systemy Ukrainy na obsiahy kredytuvannia ta investuvannia v derzhavni tsinni papery v umovakh viiny [Impact of liquidity of the Ukrainian banking system on lending and investment in government securities during wartime]. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice, No. 1(54), pp. 37-50. DOI: https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.54.2024.4283 (accessed April 9, 2026).

10. Prymostka L. O., Prymostka O. O. (2019) Ryzyk-oriientovane upravlinnia bankom [Risk-oriented bank management]. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice, No. 2(29), pp. 66-72. DOI: https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i29.172224 (accessed April 9, 2026).

11. Verkhovna Rada of Ukraine. Pro rynky kapitalu ta orhanizovani tovarni rynky: Zakon Ukrainy [On Capital Markets and Organized Commodity Markets: Law of Ukraine]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text (accessed April 9, 2026).

12. Verkhovna Rada of Ukraine. Pro banky i bankivsku diialnist: Zakon Ukrainy [On Banks and Banking Activity: Law of Ukraine]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text (accessed April 9, 2026).

13. National Bank of Ukraine. Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv Ukrainy [Main indicators of Ukrainian banks' activity]. Available at: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision (accessed April 9, 2026).

14. National Bank of Ukraine. Rynok kapitaliv [Capital market]. Available at: https://bank.gov.ua/ua/markets/ovdp (accessed April 9, 2026).

15. Ministry of Finance of Ukraine. OVDP [Domestic Government Bonds]. Available at: https://mof.gov.ua/uk/ovdp (accessed April 9, 2026).

16. National Securities and Stock Market Commission. Richni zvity NKTsPFR za 2020-2025 roky [Annual Reports of the NSSMC for 2020-2025]. Available at: https://www.nssmc.gov.ua/about-us/annual-reports/ (accessed April 9, 2026).

Отримано: 19.05.2026
Прийнято до публікації: 30.05.2026
Опубліковано: 31.05.2026